

AJER
AKADEMIC JOURNAL OF
EDUCATIONAL RESEARCH

ISSUE 1

**AKADEMIC JOURNAL
OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL**

FEBRUARY 2024

WWW.AJERUZ.COM

INKLYUZIV TA'LIM SHAROITIDA MUSIQA TA'LIMINING AHAMIYATI

Egamberdiyeva Nigora Azizovna
Chirchiq davlat pedagogika universiteti o'qituvchisi

Yusupova Zebo Ergash qizi
Chirchiq davlat pedagogika universiteti talabasi

Annotatsiya: *Maqolada alohida ehtiyojli bolalarni ijtimoiy hayotga moslashtirish, ulardagi rivojlanish kamchiliklarini bartaraf etishga qaratilgan korreksion-rivojlantiruvchi ishlarda musiqa ta'limining o'rni va o'ziga xos tomonlari ko'rib chiqilgan.*

Kalit so'zlar: *alohida ta'lim ehtiyojiga ega bola, musiqa, musiqiy ta'lim, rehabilitatsiya, relaksatsiya, eshituv sezgisi, fonematik idrok.*

Bolaning ma'naviy dunyosini, uning ijodiy qobiliyatlarini, o'ziga va boshqalarga ijodiy munosabatini rivojlantirish uning jismoniy, ma'naviy va ijtimoiy salomatligini mustahkamlash manbai bo'lib xizmat qiladi. Musiqiy faoliyatning dolzarbligi shundaki, u nogiron har bir bolaga, uning qobiliyatlari va imkoniyatlaridan qat'iy nazar, o'zini ochib berish va isbotlash, musiqani tushunish va sevishni o'rganish imkonini beradi. Har bir bola, ruhiy va jismoniy sog'lig'idan qat'i nazar, to'liq ta'lim olish huquqiga ega. Imkoniyati cheklangan bolalarda aqliy yoki jismoniy buzilishlar bu bilimlarni normal o'zlashtirishga to'sqinlik qiladi, ammo o'qishga to'g'ri yondashish va darslarni malakali tashkil etish va o'tkazish tufayli har bir bola to'liq rivojlanish va tarbiya olish imkoniyatiga ega.

Musiqiy ta'lim inklyuziv ta'lim sharoitida muhim rol o'ynaydi, chunki u barcha o'quvchilar uchun teng imkoniyatlarni yaratishga yordam beradi.

Musiqa - bu turli yoshdagi, qobiliyat va madaniyatdagi odamlarni birlashtiradigan universal til.

Imkoniyati cheklangan bola uchun musiqaning roli katta: musiqiy faoliyat bolaning zaxira kuchlarini safarbar qiladi, uning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi, qo'shiq aytish, harakat qilish, musiqa asboblarini chalish bo'yicha amaliy ko'nikmalarni shakllantiradi, boshqa bolalar bilan o'zaro munosabatlarga yordam beradi, shuningdek tanaga tinchlantiruvchi ta'sir ko'rsatadi, bolaning o'zini-o'zi qadrlashini oshiradi.

U his-tuyg'ularni ifoda etishga imkon beradi, muloqot qobiliyatlarini rivojlantiradi, ijtimoiylashuv va o'zaro ta'sirga hissa qo'shadi. Musiqiy ta'lim, shuningdek, imkoniyati cheklangan bolalarga musiqiy faoliyatdagi yutuqlar orqali o'z iste'dodlari va qobiliyatlarini rivojlantirishga, o'z qadr-qimmatini va o'zini hurmat qilishni oshirishga yordam beradi. Bu hissiy sohani rivojlantirishga yordam beradi, his-tuyg'ularni musiqa orqali ifoda etishga yordam beradi. Musiqiy ta'lim, shuningdek, turli etnik guruhlar va xalqlarning madaniy an'alarini saqlab qolish va rivojlantirish orqali xilma-xillik va madaniy merosni qo'llab-quvvatlaydi. Bu ijodiy fikrlash va innovatsiyalarni

rag‘batlantiradi, o‘quvchilarga tajriba o‘tkazish va o‘zini namoyon qilish imkoniyatlarini beradi. Umuman olganda, musiqiy ta‘lim inklyuziv ta‘lim muhitini yaratishda muhim rol o‘ynaydi, bu yerda har bir o‘quvchi o‘z qobiliyatlari va iste‘dodlarini rivojlantirish, musiqaga ijobiy munosabatni shakllantirish va musiqiy madaniyatni rivojlantirish uchun teng imkoniyatlarga ega.

Musiqqa darslari uchun maxsus tanlangan o‘yinlar diqqat, xotiraning rivojlanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi, vosita, qo‘shiq faoliyatini rag‘batlantiradi, musiqani eshitish va idrok etishni rivojlantiradi.

Imkoniyati cheklangan bolalar, individual yondashuvga muhtoj, chunki bunday bolalarning rivojlanishidagi asosiy muammo ularning atrofidagi dunyoni o‘zlashtirishdagi qiyinchilikdir, boshqacha qilib aytganda, qiyinchilik hissiy xususiyatga ega: qo‘rquv, ko‘z yoshlari, tashvish, izolyatsiya, noaniqlik. Musiqiy mashg‘ulotlar bolalarga musiqaning xilma-xilligini ko‘rish, eshitish, his qilish, ijodiy qobiliyatlarini ochib berishga, tengdoshlar dunyosiga kirishga, unda to‘liq mavjud bo‘lishga va o‘zaro aloqada bo‘lishga yordam beradi. Bo‘lajak musiqqa o‘qituvchilari musiqqa orqali bolaning ijodiy salohiyatini ochib berishga, hissiy jihatdan bo‘shashishga yordam beradi, u yaxshi do‘st va bolaning aqliy muvozanati manbai bo‘lishi mumkin. Musiqqa shifobaxsh xususiyatlarga ega ekanligi ilmiy jihatdan isbotlangan, masalan, V.A.Motsart, L.Betxoven, I.S.Bax, A.Vivaldi, P.I.Chaykovskiy asarlari organizmning energiya jarayonlarini faollashtiradi va ularni turli kasalliklarda jismoniy tiklanishiga yo‘naltiradi. Musiqiy asarning tonalligi, tempi, ritmi, dinamikasi shaxsiyatning hissiy sohasini tartibga solish, rivojlantirishga yordam beradigan asosiy vositalardir. “Musica animae levamen” – “musiqqa ruhni davolaydi” - bu yozuvni Uyg‘onish davridagi ba‘zi italyan klaviatura asboblarida ko‘rish mumkin.

Musiqiy ta‘lim-bu go‘zallikni idrok etish, his qilish, baholashga qodir ijodiy shaxsni shakllantirishning maqsadli jarayoni. Musiqqa bilan har bir uchrashuv imkoniyati cheklangan bolalarga katta quvonch va zavq keltirishi kerak.

Imkoniyati cheklangan bolalarda tashqi dunyo haqidagi tasavvurlar doirasi juda tor, nutq kam rivojlangan, shuningdek eshitish va vizual hislar, zaif asab tizimi, harakatlarning yomon muvofiqlashtirilishi, beqaror diqqat kuzatiladi. Qoida tariqasida, bu bolalar tovushlarga taqlid, bo‘g‘inli qo‘shiq aytish va eng oddiy ohanglarni intonatsiya qilish qobiliyatiga ega emaslar. Bolalar harakatlarni musiqqa bilan qanday muvofiqlashtirishni, o‘z harakatlarini turli xil tashqi signallarga bo‘ysundirishni bilishmaydi - vizual, eshitish. Ammo ularning bitta xususiyati bor taqlid bu musiqiy - ritmik harakatlarda ham, qo‘shiq aytish va qo‘shiq aytishda ham namoyon bo‘ladi.

Musiqqa imkoniyati cheklangan bolalarni ijtimoiy moslashtirishga yordam beradi, ularning hissiy va hissiy sohalarini boyitadi, o‘zini namoyon qilish va o‘zini anglashga yordam beradi:

musiqqa jozibali va tinchlantiruvchi ta‘sirga ega, qo‘rquv va taranglikni yengillashtiradi, bola ijobiy tajribalarni boshdan kechiradi;

muloqotchanlikni rivojlantiradi;

harakatlarni muvofiqlashtirish, mayda qo‘l motorikasi, metroritm hissi rivojlanadi, umumiy hayotiylik kuchayadi;

bolaning hissiy sezgirligi rivojlanadi, uning dunyoqarashi kengayadi;

har bir bolada ijodkorlikni ochib beradi;

musiqaga bo'lgan muhabbat shakllanadi, musiqiy did elementlari rivojlanadi.

Buzilgan funksiyalarni musiqa orqali korreksiyalash bolani turli xil faoliyat turlari bilan tanishtirishga, diqqatni, musiqa qiziqishni shakllantirishga va musiqiy qobiliyatlarni rivojlantirishga yordam beradi. Musiqiy ta'lim to'g'ridan-to'g'ri asosiy harakatlarni, hissiy funksiyalarni (vizual va eshitish idrokini, nutq faoliyatini) rivojlantirishga qaratilgan.

Bo'lajak musiqa o'qituvchilari sinfda bolalarning harakatsizligi, nutqning buzilishi yoki nutqning yetishmasligi, maktabgacha yoshdagi bolalarda esa, beqaror diqqat va xotira kabi muammolarga duch keladi. Shuning uchun asosiy vazifa individual yondashuvdir, buning uchun musiqiy faoliyatni tashkil etishning turli shakllaridan foydalanish kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. R.Sh.Shomaxmudova, A.Berdiyeva "Imkoniyati cheklangan bolalarni inklyuziv ta'limda o'qitish uslublari". T.: -2008-y.

2. R.Shomaxmudova "Maxsus va inklyuziv ta'lim" o'quv va metodik qo'llanma. Fan va ta'lim nashriyoti. T.: -2011-y.

3. Н.Николаевна "Музыкальное воспитание как средство коррекции отклонений в развитии детей с церебральным параличом в условиях реабилитационного центра". Диссертация. М.: -2010-г.

4. Н.А. Девяткова "Особенности преподавания музыки слепым и слабовидящим обучающимся". Санкт-Петербург 2020.

5. С.Ф.Потапова "Как музыкальная терапия может помочь при аутизме: теория и практика".

6. Egamberdiyeva, N. A. "Raqamli ta'lim muhitida autizm sindromli bolalarni rivojlantirish. Raqamli ta'limning zamonaviy tendentsiyalari va ularni ta'lim-tarbiya jarayoniga tadbir qilish yo'llari" mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi.

7. Azizovna, E. N. (2023). Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda o'yin faoliyatining o'rni. Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi, 1(2), 929-932.

**AKADEMIC JOURNAL OF EDUCATIONAL RESEARCH (AJER)
international scientific journal
1-son**

Nashr qilingan sana: 25.02.2024.
Shrift: "Times New Roman".

“AJER INTER” MCHJ

Manzil: 700096, Toshkent shahri, Chilozor tumani, Bog'iston ko'chasi, 116/6.
www.ajeruz.com, info@ajeruz.com, +998950457172